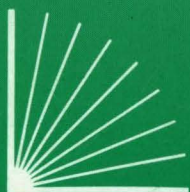

Rapport 7/92

Rekrutteringen til hjemmehjelperyrket

Rolf Edvardsen

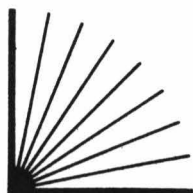

Utredninger om forskning og høyere utdanning
NAVFs utredningsinstitutt
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd

Rapport 7/92

Rekrutteringen til hjemmehjelperyrket

Rolf Edvardsen

Utredninger om forskning og høyere utdanning
NAVFs utredningsinstitutt
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd

Oversikt over rapporter om ungdoms utdannings- og yrkesvalg de senere år

Borgersen, Anne Marie og Rolf Edvardsen (1983): *Yrkeskarriere og samfunnsengasjement*. En oppfølgingsundersøkelse av universitetsutdannede kvinner og menn med ulik sosial bakgrunn. Oslo, NAVFs utredningsinstitutt, Melding 1983:5.

Edvardsen, Rolf (1991): *Valg av utdanning og yrke*. Betydningen av kjønn, sosial og geografisk bakgrunn ved utdannings- og yrkesvalg. Oslo, NAVFs utredningsinstitutt, Rapport 12/91.

Eeg-Henriksen, Fride (1983): *Fra skolegang til poengsamling*. Utdannings- og yrkesplaner blant avgangselever ved videregående skole 1980. Oslo, NAVFs utredningsinstitutt, Melding 1983:7.

Grue, Lars (1988): *Ønske det, ville det - men gjøre det ...* En undersøkelse av rekrutteringspotensialet til førskolelærerutdanningen. Oslo, NAVFs utredningsinstitutt, Notat 5/88.

Utdanning og arbeidsmarked. En oversikt over situasjonen på arbeidsmarkedet for ulike typer høyere utdanning. Årlig publikasjon f.o.m. 1985.

ISBN 82-7218-280-7

ISSN 0802-9342

GCS AS - Oslo

Forord

Etter initiativ og støtte fra blant annet Sosialdepartementet og Universitetsrådet foretok NAVFs utredningsinstitutt vinteren 1991 en spørreundersøkelse blant 16- og 18-åringer.

Formålet med undersøkelsen var å kartlegge de unges utdannings- og yrkespreferanser, blant annet for å kartlegge den potensielle interessen for å søke høyere utdanning.

Bakgrunnen for Sosialdepartementets støtte var interessen for den fremtidige søkningen til yrker innen helsesektoren, og i særdeleshet til hjemmehjelperyrket. Denne rapporten forteller hva undersøkelsen sier om den fremtidige rekrutteringen til hjemmehjelperyrket.

Det vil senere følge flere rapporter som gir beskrivelser av de unges utdannings- og yrkespreferanser særlig med hensyn på høyere utdanning.

Oslo, august 1992

Johan-Kristian Tønder

Per Olaf Aamodt

1870

1871

1872

1873

1874

1875

1876

1877

1878

1879

1880

1881

1882

1883

1884

1885

1886

1887

1888

1889

1890

1891

1892

1893

1894

1895

1896

1897

1898

1899

1900

1901

1902

1903

1904

1905

1906

1907

1908

1909

1910

1911

Innhold

TABELLOVERSIKT	7
1 INNLEDNING	9
1.1 Omfang og begrensninger	9
1.2 Spørreskjemaundersøkelse blant ungdom født i 1972 og 1974	11
2 HVOR MANGE VIL BLI HJEMMEHJELPERE?	12
3 HVEM ER DE POTENSIELLE HJEMMEHJELPERNE?	15
3.1 Kjønn	15
3.2 Foreldrenes utdanning og yrke	15
3.3 Hvor bor de potensielle rekruttene?	17
3.4 Karakterer og skolefag	19
4 HVILKE MÅL HAR DE POTENSIELLE REKRUTTENE TIL HJEMMEHJELPERYRKET?	22
4.1 Hva gjør rekruttene til hjemmehjelperyrket nå?	22
4.2 Hva slags skole går rekruttene til hjemmehjelperyrket på?	23
4.3 Hvilket utdanningsnivå tar de sikte på?	25
4.4 Hvilket fagområde tar de sikte på?	25
4.5 Hvilke yrker tar de sikte på?	28
5 HVILKE EGENSKAPER VED ARBEIDET LEGGER DE POTENSIELLE HJEMMEHJELPERNE VEKT PÅ?	29
6 HVILKE ANDRE YRKER KONKURRERER HJEMMEHJELPERYRKET MED?	32
6.1 Preferanseyrker og konkurranseyrker	32
6.2 De som "vil", men ikke "kan" bli hjemmehjelpere	35
7 KONKLUSJONER	38
LITTERATUR	43
SPØRRESKJEMA	45

10

The first part of the report is devoted to a description of the general situation in the country. It is found that the country is in a state of general depression, and that the population is suffering from want and distress.

The second part of the report is devoted to a description of the state of the finances. It is found that the country is in a state of financial ruin, and that the government is unable to meet its obligations.

The third part of the report is devoted to a description of the state of the education. It is found that the country is in a state of general ignorance, and that the population is unable to read or write.

The fourth part of the report is devoted to a description of the state of the health. It is found that the country is in a state of general sickness, and that the population is suffering from various diseases.

The fifth part of the report is devoted to a description of the state of the agriculture. It is found that the country is in a state of general poverty, and that the population is unable to produce enough food to sustain itself.

The sixth part of the report is devoted to a description of the state of the commerce. It is found that the country is in a state of general stagnation, and that the population is unable to trade with other countries.

The seventh part of the report is devoted to a description of the state of the industry. It is found that the country is in a state of general decay, and that the population is unable to produce any goods.

The eighth part of the report is devoted to a description of the state of the government. It is found that the country is in a state of general anarchy, and that the population is unable to elect a government.

Tabelloversikt

Tabell 2.1	Beregnet antall personer i gruppe A, B, C og D for hele årskullene fra 1974 og 1972	14
Tabell 3.1	Ungdom som kan tenke seg å bli hjemmehjelpere fordelt på kjønn og gruppe. Av 16- og 18-åringer	15
Tabell 3.2	Ungdom fordelt etter gruppe og mors og fars utdanning	16
Tabell 3.3	Ungdom fordelt etter gruppe og fars yrke	16
Tabell 3.4	Prosentandel som tilhører gruppe B, C og D i spredtbygde strøk, tettsteder, mindre byer og større byer	17
Tabell 3.5	Prosentandel i gruppe B, C og D i de enkelte fylker	18
Tabell 3.6	Karakter i norsk, engelsk og matematikk i grunnskolen for gruppe A, B, C og D	20
Tabell 3.7	Gruppe A, B, C og D fordelt etter hvilke fag de likte best i grunnskolen	21
Tabell 4.1	Prosentandel fra gruppe A, B, C og D som går på skole, arbeider m.m. 1974-kullet - 16-åringer	22
Tabell 4.2	Prosentandel fra gruppe A, B, C og D som går på skole, arbeider m.m. 1972-kullet - 18-åringer	23
Tabell 4.3	Nåværende skole for elever fra gruppe A, B, C og D	24
Tabell 4.4	Gruppe A, B, C og D fordelt etter den mest langvarige utdanningen de har tenkt å ta	26
Tabell 4.5	Gruppe A, B, C og D fordelt etter hvilket fagområde de tar sikte på i videregående utdanning	27
Tabell 4.6	Gruppe A, B, C og D fordelt etter sine planer om fremtidig yrke	28

Tabell 5.1	Prosentandel fra gruppe A, B, C og D som mener at et motiv er viktig for deres valg av yrke	30
Tabell 6.1	Prosentandel fra gruppe A, B, C og D etter preferanseyrker og konkurranseyrker	33
Tabell 6.2	Alternative preferanse- og konkurranseyrker for dem som mener de passer godt til hjemmehjelperyrket (gruppe C) sammenlignet med dem som kan tenke seg å arbeide i yrket, men som mener de ikke har de egenskaper som kreves for å komme inn i yrket (gruppe B - C)	36

1 Innledning

1.1 Omfang og begrensninger

Det er nylig laget en utredning om den fremtidige helsetjenesten i landet av et offentlig utvalg (Gjærevollutvalget - NOU 1992:1). Utredningen "Trygghet - Verdighet - Omsorg" tar blant annet opp rekrutteringen til helse- og omsorgstjenesten. Økt satsing på hjemmebaserte tjenester vil skape behov for flere hjemmehjelpere. Det kan også gi seg utslag i økte eller endrede kvalifikasjonskrav. Et økende antall gamle over 80 år, flere enslige gamle og HVPU-reformen vil øke behovet for hjemmebaserte tjenester, hvor hjemmehjelpere er et sentralt ledd.

Formålet med denne rapporten er å si noe om rekrutteringen til hjemmehjelperyrket på grunnlag av en spørreskemaundersøkelse blant 16- og 18-åringer. Rapporten vil ikke fortelle noe om hjemmehjelpernes arbeidsoppgaver og arbeidsforhold. Undersøkelsen vil derimot kunne si noe om hvordan ungdom oppfatter hjemmehjelperyrket, og om sannsynligheten for at de vil velge dette yrket.

Hverken for hjemmehjelperyrket eller andre yrker er det mulig å fastslå med sikkerhet hvordan den fremtidige rekrutteringen vil bli. En undersøkelse om ungdoms utdanningsplaner kan gi viktige holdepunkter, men konkrete yrkesvalg treffes på ulike stadier i livet. Ingen av de unge som var med i vår undersøkelse hadde konkrete planer om å bli hjemmehjelpere. På spørsmål om de unge kunne tenke seg å arbeide i 34 spesifiserte yrker/stillinger, var det bare to, prest og fisker, som hadde mindre tilslutning enn hjemmehjelperyrket.

Dette må selvsagt ikke tolkes dithen at det ikke vil bli mulig å rekruttere hjemmehjelpere. Tross alt kunne 22 prosent tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere. Dette var imidlertid bare ett av flere yrker som de kunne tenke seg å arbeide i. Forholdene må antagelig legges bedre til rette for å sikre en større rekruttering i fremtiden. For tiden kan det kanskje sies at arbeidsløsheten blant ufaglærte garanterer for en rikelig tilgang på hjemmehjelpere. Dette kan være en usikker garanti i lengden.

At ingen har planer om å bli hjemmehjelpere, forteller kanskje først og fremst at hjemmehjelperyrket er lite kjent blant ungdom. Få vet hva det innebærer. Det kan henge sammen med at yrket ikke er profesjonalisert og krever en bestemt utdanning. Hjemmehjelperyrket er dermed ikke et typisk yrke som ungdom kjenner til og planlegger å bli. Det er kanskje noe man blir i visse faser av livet i mangel av et mer passende yrke, eller kanskje yrket velges som følge av komparative fordeler, som blir tillagt vekt i visse perioder. Det kan f.eks. dreie seg om muligheter for deltidsarbeid, fleksibel arbeidstid, eller ønske om kort vei til arbeidsplassen. Kjernegruppen i hjemmehjelperyrket er gifte deltidsarbeidende kvinner (Nergård 1989).

Siden vår undersøkelse tar utgangspunkt i helt unge mennesker og deres framtidsplaner, vil våre funn først og fremst ha relevans i et temmelig langt tidsperspektiv. Vi vet ikke om "kjernegruppen" fortsatt vil la seg rekruttere, og dermed hvordan rekrutteringen vil bli på kort sikt. Men på lang sikt er det mye som tyder på at denne gruppen vil bli redusert. Kvinner skaffer seg stadig mer utdanning, og har økt sin yrkesdeltaking sterkt. Gifte, hjemmeværende kvinner med ønske om en deltidsjobb kan kanskje ikke løse rekrutteringsbehovet i et yrke som trolig vil vokse.

Undersøkelsen har ikke til hensikt å tallfeste antallet rekrutter til hjemmehjelperyrket. Derimot kan den si noe om hva slags mennesker som er potensielle rekrutter til yrket. En vil kunne si noe om hvem som tilhører denne gruppen, hvilken sosial og geografisk bakgrunn de har, og hva de ønsker å få ut av jobben. Hvis man samtidig har noen tanker om hvordan størrelsen på sosiale og geografiske grupper vil utvikle seg, kan man også si noe om hvordan rekrutteringsgrunnlaget vil endre seg.

Rekrutteringsgrunnlaget er imidlertid bare en side av saken. Hvor mange som vil bli hjemmehjelpere i fremtiden, bestemmes også av andre forhold. Antallet stillinger som opprettes vil sette en øvre grense.

Eldrebolgen og HVPU-reformen vil kunne føre til et større behov for hjemmehjelpere. Antallet personer over 67 år vil bli redusert fram til år 2010, hvorefter de vil begynne å stige sterkt når de store barnekull etter krigen blir pensjonert. Antallet personer over 80 år vil stige sterkt allerede de nærmeste årene - med 30 prosent fra 1990 til år 2010. Deretter vil antallet av de eldste reduseres noe (NOU 1992 side 21). Denne eldste aldersgruppen setter store krav til helse- og omsorgstjenesten, ikke minst i de hjemmebaserte tjenestene, og behovet for hjemmehjelpere må forutsettes å øke i de nærmeste årene.

Avviklingen av det fylkeskommunale helsevernet for psykisk utviklingshemmede (HVPU-reformen) som ble overtatt av kommunene fra 1.1.1991 vil også kunne øke behovet for hjemmehjelpere betraktelig. Den betyr en overgang fra institusjonsbaserte til hjemmebaserte tjenester. Hjemmehjelpere kan bli en kjerne i de hjemmebaserte HVPU-tjenester, men dette krever antagelig en viss opplæring, spesialisering eller profesjonalisering.

Framtiden kan derfor bringe endringer i kravene til hjemmehjelperne og i deres arbeidsbetingelser. Det kan bli aktuelt med utdanningskrav eller differensiering av oppgavene innenfor yrket. Dette gjør spørsmålet om hvem som er konkurrenter til hjemmehjelperyrket viktig. Er det yrker som har problemer med rekrutteringen, eller yrker som vil ekspandere og tære på et felles rekrutteringsgrunnlag? Spørsmålet om hvilke yrker som de unge betrakter som konkurrerende vil derfor bli tillagt en stor vekt i denne analysen.

1.2 Spørreskjemaundersøkelse blant ungdom født i 1972 og 1974

NAVFs utredningsinstituttets spørreskjemaundersøkelse har gått til et tilfeldig utvalg på 3000 18-åringar født i 1972 og 3000 16-åringar født i 1974. Statistisk sentralbyrå har trukket utvalget og skaffet adressene. Det ble et bortfall på 70 personer som følge av at våre adresser ikke var korrekte. Vi fikk svar fra 4.132 personer, hvilket svarer til 70 prosent av dem som mottok vårt spørreskjema. Svarprosenten var noe høyere for jenter enn for gutter og noe høyere for 16-åringene enn for 18-åringene.

Svarprosenten på 70 må betraktes som god tatt i betraktning av at det her dreier seg om et tilfeldig utvalg av ungdom. I dette utvalget må det bl.a. være noen som i det hele tatt ikke er i stand til å svare på et spørreskjema. Den høye svarprosenten indikerer at det er stor interesse for de problemstillingene som tas opp blant de unge.

Til tross for en tilfredsstillende svarprosent er det visse skjevheter i materialet. Skoleungdom er noe overrepresentert blant dem som svarte. En må derfor regne med at de som har svart på vårt spørreskjema i noe større grad enn gjennomsnittet tar sikte på langvarige utdanninger. De som tar langvarig utdanning, vil i liten grad ende opp som hjemmehjelpere, selv om dette kan være en deltidsjobb i studietida. Det kan bety at de grupper som rekrutterer mest til hjemmehjelperyrket kan være noe underrepresentert i vår undersøkelse. På den annen side er rekrutteringen til hjemmehjelperyrket langt større fra jenter enn fra gutter. Jentene er overrepresentert blant dem som har svart på spørreskjemaet. Dette er et forhold som trekker i motsatt retning, men i langt mindre grad.

2 Hvor mange vil bli hjemmehjelpere?

Når vi stiller spørsmål om hva de unge har planer om å bli, er det ingen som sier at de har planer om å bli hjemmehjelpere. Dette betyr ikke at det eksisterer en gjennomgående negativ innstilling til yrket. Tvert i mot er det mange som kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere. Men dette er et av flere yrker som de kan tenke seg, og andre yrker kan være mer tiltrekkende hvis de unge kan velge fritt. Av alle som besvarte spørreskjemaet har 22,2 prosent oppgitt at de godt kunne tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere. Det dreier seg om hele 36,7 prosent av jentene og 6,9 prosent av guttene.

De betraktninger som gjøres her, bygger på et spørsmål om de unge kan tenke seg å arbeide i 34 spesifiserte yrker, hvorav hjemmehjelperyrket er ett. Nesten alle har svart på dette spørsmålet, og svarene gir inntrykk av at de fleste har foretatt en grundig vurdering. De fleste gir imidlertid uttrykk for at de kunne tenke seg å arbeide i mange av de nevnte yrkene, og hjemmehjelperyrket bli derfor ikke nevnt som det eneste yrket de er interessert i. Det er forskjell på det å kunne vurdere ett av flere yrker, og å virkelig planlegge å gå inn i et yrke. Spørsmålet gir likevel et meget interessant bilde av hvordan de unge stiller seg til ulike yrker.

Blant dem som kunne tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere, er det mange som mener at de ikke har de egenskaper som skal til for å gå inn i yrket, dvs. de passer ikke for jobben. Det er rimelig å tro at langt færre fra denne gruppen vil bli hjemmehjelpere enn fra gruppen som mener at de ville gjøre en god jobb. Andelen av 16- og 18-åringene som mener at de ville gjøre en god jobb som hjemmehjelpere er 13,6 prosent, 24,1 prosent av jentene og 2,6 prosent av guttene.

En av fire jenter mener med andre ord at hun vil kunne gjøre en god jobb som hjemmehjelper mot bare en av førti gutter. Nesten to av tre av guttene som kunne tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere mot *en* av tre av jentene mener at de ikke passer for jobben. Dette har ganske sikkert sammenheng med oppfatninger om hva som passer for jenter og gutter, og tilsvarende oppfatninger finner vi igjen for andre yrker som domineres av kvinner, f.eks. hjelpepleiere og barnehageassistenter.

Blant dem som kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere og som mener at de passer godt til yrket, er det mange som mener at de også ville passe som leger, psykologer osv. Hvis disse tar en høyere utdanning, vil de neppe noen gang være aktuelle som hjemmehjelpere. Vi har derfor skilt ut alle som har planer om å ta universitets- eller høyskoleutdanning. Som utgangspunkt har vi brukt et spørsmål om hvilken høyeste utdanning respondenten har tenkt å ta. Det viser seg da at over halvparten (51,4 prosent) i gruppen som mener de passer godt som hjemmehjelpere, har planer om å ta en utdanning på universitets- eller høyskolenivå. Alle disse vil selvsagt ikke komme til å ta en utdanning på så høyt nivå, men det store flertallet

vil være på et ambisjonsnivå, hvor en neppe kan regne med å finne mange av de fremtidige hjemmehjelpere, selv om noen periodevis kanskje vil jobbe som hjemmehjelpere, f.eks. i studietida.

Med samme begrunnelse vil vi utelate de som tar sikte på en lærlingeutdanning, eller som er i ferd med å ta treårig allmennfaglig studieretning eller treårig handel- og kontorlinje, eller har planer om å avslutte utdanningen med slik utdanning. Det viser seg at det på dette punktet er stor forskjell på 16- og 18-åringene. Bare et fåtall av 18-åringene sier at de vil avslutte med en studieforberedende utdanning (allmennfaglig studieretning eller treårig handel- og kontorlinje), mens andelen er forholdsvis stor for 16-åringene. Vi antar at storparten også av disse vil endre oppfatning før de blir 18 år. Den gjenværende gruppen vil da utgjøre 3,4 prosent av kullet, 6,8 prosent av jentene og 0,5 prosent av guttene. Disse mener at de passer godt til hjemmehjelperyrket, har ikke planer om utdanning utover videregående skole, og har ikke tenkt å avslutte utdanningen med allmennfaglig studieretning eller treårig handel- og kontorlinje.

Av denne gruppen har 25 prosent helt bestemt seg for et annet yrke, mens ytterligere 55 prosent har bestemt seg nokså sikkert for et annet yrke. De resterende 20 prosent har ennå ikke har bestemt seg for et yrke. Kanskje er de som ikke har bestemt seg en sikrere rekrutteringskilde for hjemmehjelperyrket enn dem som har bestemt seg for et yrke. Det vil imidlertid dreie seg om en svært liten gruppe, og hjemmehjelpene må rekrutteres også blant dem som har bestemt seg for et annet yrke.

De gruppene vi kommer til å bruke i den etterfølgende analysen blir som følger:

- A) Alle som har besvart vårt spørreskjema (100 prosent). Denne gruppen inkluderer også gruppe B, C og D.
- B) Alle som kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere (22,2 prosent av A). Denne gruppen inkluderer også gruppe C og D.
- C) Alle som kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere, og som mener at de antagelig ville kunne gjøre en god jobb hvis de gikk inn for det (13,6 prosent av A). Denne gruppen inneholder også gruppe D.
- D) Alle som kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere, og som mener at de antagelig ville kunne gjøre en god jobb hvis de gikk inn for det, og som i tillegg *ikke* har planer om utdanning på universitets- eller høgskolenivå, å bli lærling, eller avslutte utdanningen med treårig allmennfaglig studieretning eller treårig handel- og kontorlinje. De som tok noen av de forannevnte utdanninger da skjemaet ble besvart, er også trukket fra (gruppen utgjør 3,4 prosent av A).

Det er ikke slik at alle hjemmehjelpere i fremtiden utelukkende vil bli rekruttert fra gruppe D. Likevel er det rimelig å tro at det vil bli fra denne gruppen de fleste

rekrutteres, og at andelen hjemmehjelpere blir større fra medlemmene i gruppe D enn C og større fra gruppe C enn B. Vi vil også anta at det blant dem som ikke kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere (A - B) vil bli noen hjemmehjelpere. Hvor mange det blir avhenger bl.a. av hvordan forholdene legges til rette for hjemmehjelperen, av lønn og antall stillinger, samt av hvor vanskelig det vil bli å få jobb på andre felter.

Avgjørende for rekrutteringen vil imidlertid utviklingen av gruppe D bli. Framtidige spørreskjemaundersøkelser kan gi svar på hvordan gruppe D endres. Som en illustrasjon kan vi vise hvor store de enkelte gruppene blir dersom alle i 1972- og 1974-kullet fordeler seg på samme måte som i vårt utvalg.

Tabell 2.1 Beregnet antall personer i gruppe A, B, C og D for hele årskullene fra 1974 og 1972

Vårt utvalg	A	B	C	D
1974-kullet	2173	476	281	68
1972-kullet	1959	437	277	71
Vårt utvalg	A	B	C	D
1974-kullet	100,0	21,9	12,9	3,1
1972-kullet	100,0	22,3	14,1	3,6
Hele årskullet	A	B	C	D
1974-kullet	60700	13300	7800	1900
1972-kullet	65200	14500	9200	2300

Rekrutteringsgrunnlaget er atskillig større blant 18-åringene enn blant 16-åringene. Årsaken er delvis av demografisk art, 1972-kullet er større enn 1974-kullet, delvis er årsaken at en større andel av 18-åringene tilhører gruppe D.

Ungdom som har tenkt å ta utdanning på universitets- og høgskolenivå er noe overrepresentert i vårt utvalg. På den annen side er også jenter overrepresentert i undersøkelsen. Etter som jentene er i klart flertall i gruppe D, vil dette slå ut i motsatt retning.

Det må her presiseres at disse tallene ikke på noen måte må betraktes som en prognose for hvor mange som vil bli eller ikke vil bli hjemmehjelpere. Men de gir en illustrasjon av hvor stor den gruppen er som utgjør det mest sannsynlige rekrutteringsgrunnlaget. Mer interessant er det når vi i den videre analysen skal se på hva som kjennetegner denne gruppen i forhold til de øvrige.

3 Hvem er de potensielle hjemmehjelperne?

3.1 Kjønn

Hvem er de som kan tenke seg å bli hjemmehjelpere? Hva slags sosial og geografisk bakgrunn har de? Er de flinke på skolen, og hvilke fag foretrekker de?

Kvinner dominerer hjemmehjelperyrket. I Trude B. Nergårds undersøkelse av hjemmehjelperne i Oslo (Nergård 1989) oppgis at 92 prosent av hjemmehjelperne er kvinner. Det er ingenting i vår undersøkelse som tilsier at det vil bli noen endringer i dette forholdet. I gruppe D som vil bli den viktigste rekrutteringskilden, er 93 prosent jenter.

Tabell 3.1 Ungdom som kan tenke seg å bli hjemmehjelpere fordelt på kjønn og gruppe. Av 16- og 18-åringer

Kjønn	A	B	C	D
Mann	48,7	15,3	9,1	7,2
Kvinne	51,3	84,7	90,9	92,8
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0
Antall observasjoner	4132	913	558	139

3.2 Foreldrenes utdanning og yrke

Foreldrene til ungdom som kan tenke seg å bli hjemmehjelpere har i gjennomsnitt kortere utdanning enn foreldrene til dem som ikke kan tenke seg å bli hjemmehjelpere. Forskjellen er forholdsvis liten for gruppe B og C. Den er større for gruppe D, hvilket henger sammen med at det er en sterk sammenheng mellom foreldres og barns utdanningsnivå. Når ingen i gruppe D har planer om utdanning på universitets- eller høgskolenivå, må en derfor forvente at foreldrene har forholdsvis kort utdanning. Tabell 3.2 viser at gruppe D skiller seg sterkt fra gjennomsnittet, gruppe A.

Det er likevel 4 prosent av mødrene til de unge i gruppe D som har universitets- eller høgskoleutdanning mot 23 prosent for gjennomsnittet. For fedrene er andelen 11 prosent mot 32 prosent for gjennomsnittet.

Tabell 3.2 Ungdom fordelt etter gruppe og mors og fars utdanning

	Mors utdanning				Fars utdanning			
	A	B	C	D	A	B	C	D
Uoppgitt	6	6	5	6	8	7	8	11
Folke-, grunn-, framhalds-, folkehøgskole	27	33	33	47	21	26	29	41
Yrkesskole	17	17	18	19	24	27	25	23
Realskole og gymnas	27	26	28	24	15	16	16	14
Universitet og høgskoler	23	18	16	4	32	24	22	11
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall observa- sjoner	4132	913	558	139	4132	913	558	139

Tilsvarende gjelder for sosial bakgrunn. Av alle respondentene har 39 prosent fedre som er arbeidere, mens halvparten i gruppe D har fedre som er arbeidere. Respondenter som har fedre som ikke er yrkesaktive eller som ikke har oppgitt fars yrke, er også sterkt overrepresentert i gruppe D.

Tabell 3.3 Ungdom fordelt etter gruppe og fars yrke

Fars yrke	A	B	C	D
Arbeider	39,4	45,2	45,0	49,6
Funksjonær	51,2	44,3	44,8	35,3
Uoppgitt og ikke yrkesaktiv	9,4	10,5	10,2	15,1
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0
Antall observasjoner	4131	913	558	139

3.3 Hvor bor de potensielle rekruttene?

Forskjellen mellom rekrutteringen fra spredtbygde strøk og storbyer er betydelig. I spredtbygde strøk tilhører 4,1 prosent gruppe D mot 2,2 prosent i storbyer. Høyest andel i gruppe D finner vi i mindre byer, 4,6 prosent.

Samtidig må en anta at arbeidsmarkedet er mer variert i storbyene, slik at de unge der får et bredere tilbud på jobber, mens hjemmehjelperyrket kan være et av et fåtall yrker, hvor kvinner kan finne en arbeidsplass i spredtbygde strøk. At tilslutningen til hjemmehjelperyrket er høy i spredtbygde strøk kan derfor føre til at det er god dekning i visse deler av landet, mens det er rekrutteringssvikt i storbyene. For andre yrker kan en viss utjevning oppnås gjennom flytting. Slik dette yrket er organisert i dag, er det lite sannsynlig at mange vil flytte for å få arbeid som hjemmehjelper. Hvis det er slik at behovet for hjemmehjelpetjenester blir størst i de største byene, kan vi her stå overfor en skjevhet i tilpasningen mellom tilbud og etterspørsel.

Tabell 3.4 Prosentandel som tilhører gruppe B, C og D i spredtbygde strøk, tettsteder, mindre byer og større byer

Sentralitetsgrad	A	B	C	D	Antall observ.
Hele landet	100	22	14	3,4	4132
Spredtbygde strøk	100	25	16	4,1	879
Tettbygde strøk	100	23	11	2,9	314
Mindre byer med omland	100	19	15	4,6	1239
Storbyer med omland	100	19	11	2,2	1700

(Storbyer er Oslo, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og kommuner med under 75 minutters reisetid til storbyenes sentrum (for Oslo: 90 minutter).

Mindre byer er byer som stort sett har over 10,000 innbyggere og kommuner som har kortere enn 60 minutters reisetid til disse byers sentrum.

Tettbygde strøk er kommuner med mellom 5000 og 10000 innbyggere, eller som ligger innenfor 45 minutters reisetid til et tettsteds sentrum.

Spredtbygde strøk omfatter kommuner som ikke faller inn under noen av de foran nevnte kategoriene).

Tabell 3.5 Prosentandel i gruppe B, C og D i de enkelte fylker

Fylke	A	B	C	D	Antall observ.
Hele landet	100	22	14	3,4	4132
Østfold	100	21	13	4,0	252
Akershus	100	17	9	1,8	397
Oslo	100	16	10	2,5	279
Hedmark	100	25	16	4,7	171
Oppland	100	26	19	6,3	189
Buskerud	100	20	11	1,4	216
Vestfold	100	27	18	4,5	220
Telemark	100	29	18	4,2	168
Aust-Agder	100	24	16	6,4	110
Vest-Agder	100	23	18	3,8	160
Rogaland	100	21	14	3,0	305
Hordaland	100	20	11	2,4	380
Sogn og Fjordane	100	25	17	5,0	119
Møre og Romsdal	100	22	12	3,8	265
Sør-Trøndelag	100	21	11	1,6	249
Nord-Trøndelag	100	25	18	4,9	142
Nordland	100	28	13	4,5	169
Troms	100	21	12	2,2	182
Finnmark	100	29	14	1,7	59

Hvis vi i stedet bruker fylker som utgangspunkt, finner vi større forskjeller. Ytterpunktene er da Aust-Agder, hvor 6,4 prosent av våre respondenter tilhører gruppe D, mot 1,4 prosent i Buskerud. For gruppe B, de som kan tenke seg å bli hjemmehjelpere, er det liten forskjell mellom de to fylkene. Andelen er litt over gjennomsnittet for hele landet i Aust-Agder og litt under gjennomsnittet i Buskerud. Forskjellen er noe større for gruppe C, de som mener at de passer godt til hjemmehjelperyrket, mens den altså blir temmelig stor for gruppe D, når en i tillegg trekker inn en betingelse om at de mulige hjemmehjelperne ikke søker utdanning på høyere nivå.

En skal ikke legge vekt på små forskjeller mellom fylkene, fordi det vil gi store utslag om en eller to personer kommer i tillegg i de enkelte fylker. Vi kan imidlertid sammenligne ytterlighetene og si at tallene i tabell 3.5 indikerer at det kan bli forholdsvis lett å rekruttere hjemmehjelpere i Aust-Agder, Oppland og Sogn og Fjordane, og forholdsvis vanskelig i Buskerud, Finnmark, Sør-Trøndelag og Akershus.

3.4 Karakterer og skolefag

Gruppe D som utelukkende består av personer som ikke har tenkt å ta universitets eller høgskoleutdanning har som ventet vesentlig svakere karakterer fra ungdomsskolen enn gjennomsnittet. Likevel er det 25 prosent i denne gruppen som har Mg i karakter i norsk mot 50 prosent som har Mg eller Sg for alle. Det er med andre ord mange med gode karakterer fra grunnskolen også i gruppe D, hvor det er mest sannsynlig at en finner rekrutter til hjemmehjelperyrket. Det er en bredt sammensatt gruppe som er potensielle rekrutter til hjemmehjelperyrket, ikke utelukkende ungdom med svake skoleprestasjoner.

Tabell 3.6 Karakter i norsk, engelsk og matematikk i grunnskolen for gruppe A, B, C og D

Karakter	Norsk			
	A	B	C	D
Sg	4	3	2	0
Mg	46	46	44	25
G	35	38	39	49
Ng + Lg	4	2	3	6
Uoppgitt	11	11	12	20
Sum	100	100	100	100

Karakter	Engelsk			
	A	B	C	D
Sg	6	4	2	0
Mg	40	35	34	10
G	35	41	44	53
Ng + Lg	8	9	9	16
Uoppgitt	11	11	11	21
Sum	100	100	100	100

Karakter	Matematikk			
	A	B	C	D
Sg	5	2	1	0
Mg	37	28	26	10
G	36	44	44	43
Ng + Lg	11	15	17	28
Uoppgitt	11	11	12	19
Sum	100	100	100	100

Det overrasker neppe noen at karakterene i fag som en liker blir bedre enn i fag som en ikke liker på skolen. Tabell 3.6 viser at slike sammenhenger eksisterer også i vårt materiale. I gruppe D som vil rekruttere de fleste hjemmehjelperne, er det om lag like mange som likte matematikk og norsk best på ungdomsskolen. Blant alle respondentene likte 26 prosent matematikk best, mens 9 prosent likte norsk best. Bak denne forskjellen ligger det faktum at jenteandelen er større i gruppe D enn A, og jenter liker sjeldnere enn gutter matematikk. Ser vi på gruppe A, alle elevene, er det flest som liker gymnastikk/idrett og matematikk best i ungdomsskolen. For gruppe D skiller de praktiske fagene seg klart ut, og husstell/heimkunnskap er en viktig del av disse.

For den som liker praktiske fag best i ungdomsskolen, er det større sannsynlighet for at han blir hjemmehjelper enn hvis han liker matematikk best. Tabell 3.7 viser imidlertid at spredningen er stor, og at så mange som 15 prosent fra gruppe D foretrekker matematikk. På nytt viser det seg at det er en bredt sammensatt gruppe som rekrutterer til hjemmehjelperyrket.

Tabell 3.7 Gruppe A, B, C og D fordelt etter hvilke fag de likte best i grunnskolen

Best likt fag	A	B	C	D
Matematikk	25	20	18	15
Norsk	8	13	15	13
Fremmedspråk	20	24	25	21
Naturfag	14	14	14	13
Samfunnsfag	16	14	14	10
Religion/livssyn	1	2	3	2
Gymnastikk/idrett	26	23	21	21
Praktiske fag	17	24	25	41
Valgfag	5	5	4	3
Sum ¹	132	139	139	139
Antall respondenter	3795	858	523	131

¹ Summen overstiger 100, fordi noen har oppgitt flere fag.

4 Hvilke mål har de potensielle rekruttene til hjemmehjelperyrket?

4.1 Hva gjør rekruttene til hjemmehjelperyrket nå?

Storparten av 1974-kullet (16-åringene) gikk på skole. Det gjaldt for 96 prosent av dem som har svart på vårt spørreskjema. Andelen i skole var nesten like høy for dem som kunne tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere (gruppe B og C), mens den var lavere for gruppe D. Mens andelen som ikke var på skole, var 4 prosent for alle (gruppe A), var den over 11 prosent for gruppe D.

Andelen av 16-åringene i Norge som gikk på skole var 92,7 prosent 1. oktober 1989. Den var antagelig litt høyere ett år senere da vårt utvalg ble trukket. Likevel er det klart at de som ikke går på skole er underrepresentert i vår undersøkelse, og at gruppe D som har en høy andel som ikke går på skole, kanskje kunne vært litt større hvis alle hadde svart på spørreskjemaet.

Tabell 4.1 Prosentandel fra gruppe A, B, C og D som går på skole, arbeider m.m. 1974-kullet - 16-åringer

1974-kullet	A	B	C	D
Går på skole	96,0	95,6	95,0	88,6
I lønnet arbeid	2,5	2,7	2,8	5,7
Er hjemme	1,5	1,5	1,8	5,7
Uoppgitt	0,0	0,2	0,4	0,0
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0
Antall observasj.	2173	476	281	87

For 18-åringene (1972-kullet) var også skolegang den viktigste aktiviteten. Av alle (gruppe A) hadde 80 prosent skolegang som hovedaktivitet. For gruppe D var tilsvarende andel 51 prosent.

Gruppe D var i langt høyere grad i arbeid eller hjemme uten inntektsgivende arbeid.

Tabell 4.2 Prosentandel fra gruppe A, B, C og D som går på skole, arbeider m.m. 1972-kullet - 18-åringer

1972-kullet	A	B	C	D
Går på skole	52,3	47,6	49,1	33,8
Går på skole/ arbeider på deltid	27,5	25,2	26,0	16,9
Lærling	4,1	3,7	1,8	0
Arbeid på deltid/ skole på deltid	0,7	0,9	0,7	1,4
Arbeider/ skole på deltid	0,5	0,9	0,7	1,4
Heltidsarbeid	6,2	9,2	9,7	23,9
Deltidsarbeid	2,7	3,7	3,6	8,5
Hjemme uten lønnet arbeid	5,1	7,8	6,9	12,7
Annet	1,1	1,1	1,5	1,4
Sum	100,2	100,1	100,0	100,0
Antall observasjoner	1959	437	277	71

Det fremgår av tabell 4.2 at en av åtte i gruppe D er hjemme uten lønnet arbeid. Mange er antagelig arbeidsløse. De kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere og mener også at de vil kunne gjøre en god jobb. De må derfor kunne betraktes som en særlig aktuell kilde for rekrutteringen til hjemmehjelperyrket også på kort sikt.

4.2 Hva slags skole går rekruttene til hjemmehjelperyrket på?

Når vi går over til å betrakte hva slags skole elevene går på, finner vi at allmennfaglig studieretning beskjeftiger omlag halvparten av elevene i gruppe A, B og C, mens det pr. definisjon er ingen som går på allmennfaglig studieretning i gruppe D. Likeledes er det ingen lærlinger og ingen med handel og kontorlinjer i gruppe D. Det blir da studieretning for helse- og sosialfag som beskjeftiger flest i denne gruppen.

Tabell 4.3 Nåværende skole for elever fra gruppe A, B, C og D

	1974-kullet			
	A	B	C	D
Grunnskole 9. kl.	2,7	4,6	4,5	8,6
Grunnskole 10. kl.	1,9	2,6	2,2	6,9
Folkehøgskole	1,2	3,1	3,3	6,9
Vdg. allmennfag	51,3	45,1	45,4	0
Vdg. handel/kontor	15,1	18,2	14,1	0
Vdg. sosial/helse	4,0	12,3	16,4	34,5
Vdg. håndv./ind.	16,2	6,3	5,2	13,8
Andre yrkesfag	7,1	7,2	8,6	29,3
Lærling	0,1	0,2	0,4	0
Annet	0,6	0,4	0	0
Sum	100,2	100,0	100,1	100,0
Antall observasjoner	2085	457	269	58

	1972-kullet			
	A	B	C	D
Grunnskole 9. kl.	0,2	0,3	0,5	0
Grunnskole 10. kl.	0,4	1,3	2,0	3,3
Folkehøgskole	1,2	1,6	2,5	6,7
Vdg. allmennfag	54,4	46,7	47,3	0
Vdg. handel/kontor	16,2	22,6	22,7	0
Vdg. sosial/helse	2,9	8,8	11,8	43,3
Vdg. håndv./ind.	12,9	5,3	3,9	16,7
Andre yrkesfag	5,9	8,8	6,9	26,7
Lærling	4,6	3,8	1,5	0
Annet	1,4	0,9	1,0	3,3
Sum	100,1	100,1	100,1	100,0
Antall observasjoner	1538	319	203	30

4.3 Hvilket utdanningsnivå tar de sikte på?

Tabell 4.4 viser hvilket utdanningsnivå 16- og 18-åringene tar sikte på. I tabellen har vi bare tatt med en utdanning for hver person, og har da valgt å registrere den høyeste utdanningen.

Som nevnt foran, antar vi at respondenter som tar sikte på universitets- eller høgskoleutdanning er overrepresentert i vår undersøkelse. Når 52,9 prosent fra 1974-kullet oppgir at de tar sikte på en universitets- eller høgskoleutdanning, er denne andelen noe høyere enn den vil bli i virkeligheten. Dette er i alle fall en høy andel tatt i betraktning av at man i dag regner med at andelen ligger et sted mellom 30 og 40 prosent. En skulle tro at andelen var lavere for 1972-kullet enn for 1974-kullet. Det er ikke slik. Andelen som tar sikte på en universitets- eller høgskoleutdanning av 1972-kullet, er enda høyere, 57,6 prosent. Tallene viser at mange har ønsket om slike studier. Hvor mange som vil bli studenter, avhenger imidlertid av kapasiteten og av hvordan studieforholdene legges til rette.

Medlemmene i gruppe B og C tar sikte på en universitets- eller høgskoleutdanning i nesten samme omfang som gjennomsnittet, men det er relativt flere som tar sikte på høgskoleutdanning (sykepleie), mens færre sikter på en universitetsutdanning. I gruppe D er det pr. definisjon ingen som har tenkt å ta universitets- eller høgskoleutdanning, eller læringeutdanning.

4.4 Hvilket fagområde tar de sikte på?

Undersøkelsen viser også hvilket fagområde ungdommene tar sikte på. Etter som vi forutsetter at de som tar universitets- eller høgskoleutdanning, i liten grad vil bli hjemmehjelpere, skal vi konsentrere oppmerksomheten om dem som bare tar sikte på en videregående utdanning.

Tabell 4.5 viser at de som tilhører gruppe D i langt høyere grad enn gjennomsnittet tar sikte på helse- og sosialfag. Bort i mot to av tre i gruppe D tar sikte på helse- og sosialfag, mot 8 - 9 prosent av alle (gruppe A). Dette gjenspeiler at jenter er i klart flertall i gruppe D (og B og C).

Tabell 4.4 Gruppe A, B, C og D fordelt etter den mest langvarige utdanningen de har tenkt å ta

Utdanningsnivå	1974-kullet			
	A	B	C	D
Grunnskole	4,2	5,0	6,0	16,2
Folkehøgskole	0,5	1,1	1,1	1,5
Vdg. skole grunnkurs	10,1	12,2	12,5	33,8
Vdg. skole vdg. kurs	23,9	25,8	24,6	48,5
Lærlingeutd.	8,4	6,3	6,8	0
Høgskoleutd.	30,0	35,1	38,1	0
Universitetsutd.	19,5	12,4	9,3	0
Doktorgradsstud.	3,4	2,1	1,8	0
Sum	100,0	100,0	100,2	100,0
Antall observasjoner	2173	476	281	143

Utdanningsnivå	1972-kullet			
	A	B	C	D
Grunnskole	8,8	9,6	8,3	25,4
Folkehøgskole	1,6	1,6	1,4	1,4
Vdg. skole grunnkurs	7,4	6,9	7,2	19,7
Vdg. skole vdg. kurs	14,2	20,4	23,2	53,5
Lærlingeutd.	10,3	9,2	6,9	0
Høgskoleutd.	34,7	39,8	45,1	0
Universitetsutd.	19,4	10,1	6,9	0
Doktorgradsstud.	3,5	2,5	1,1	0
Sum	99,9	100,1	100,1	100,0
Antall observasjoner	1959	437	277	130

Tabell 4.5 Gruppe A, B, C og D fordelt etter hvilket fagområde de tar sikte på i videregående utdanning

Fagområde	1974-kullet			
	A	B	C	D
Allmennfag	17,5	15,2	15,4	0
Kunst, kultur m.m.	5,0	7,6	5,7	9,2
Handel- og kontorlag	17,0	18,6	15,4	0
Mekaniske fag	13,4	3,3	3,3	3,7
Elektrofag	8,6	1,0	1,6	3,7
Helse- og sosialfag	8,6	26,7	36,6	64,8
Hustell- og hotellfag	4,8	7,6	5,7	5,6
Hygiene mm.	3,2	8,1	6,5	1,9
Andre yrkesfag	21,9	11,9	9,8	11,1
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0
Antall observasjoner	919	210	123	54

Fagområde	1972-kullet			
	A	B	C	D
Allmennfag	5,7	4,3	4,7	0
Kunst, kultur m.m.	7,1	7,3	7,6	7,5
Handel- og kontorlag	10,4	12,2	11,3	0
Mekaniske fag	14,4	4,3	2,8	3,8
Elektrofag	8,7	3,7	1,9	1,9
Helse- og sosialfag	12,0	34,7	41,5	62,2
Hustell- og hotellfag	6,5	9,7	5,7	5,7
Hygiene mm.	3,1	7,3	6,6	3,8
Andre yrkesfag	32,1	16,5	17,9	15,1
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0
Antall observasjoner	651	164	106	53

4.5 Hvilke yrker tar de sikte på?

Under 20 prosent av respondentene i vår undersøkelse har bestemt seg helt og fullt for et yrke. Halvparten er nokså bestemt på hva de skal bli, mens de resterende, som utgjør nesten en tredjedel, har ingen bestemte planer. Enkelte som har bestemt seg, har ikke oppgitt hvilket yrke de har i tankene.

Tabell 4.6 omfatter alle i gruppen og viser hvor stor andel som har planer om å bli sykepleier, lærer etc. Svarene er spredt på svært mange yrkesgrupper, og en har i tabellen spesifisert enkelte av de viktigste gruppene. Svarene om yrkesplaner er ofte upresise. Vi har derfor valgt å kode dem på tosiffernivå, og har fulgt Statistisk sentralbyrås: "Standard for inndeling etter sosioøkonomisk status". Det betyr f.eks. at sykepleiere og hjelpepleiere er kodet som en gruppe. Alle slags lærere fra førskolelærere til professorer kommer i en annen gruppe.

Av dem som tilhører gruppe D har 40 prosent planer om å bli sykepleiere mm. Rimeligvis er det hjelpepleier de har i tankene, etter som de ikke har planer om å ta en høyskoleutdanning. Det er imidlertid ikke alltid konsistens mellom utdanningsplaner og yrkesplaner. Det gjør blant annet at vi kan finne en som har planer om å bli lege i gruppe D.

Tabell 4.6 Gruppe A, B, C og D fordelt etter sine planer om fremtidig yrke

	Planlagt yrke	A	B	C	D
03	Leger, tannleger	1,2	1,0	1,3	0,7
04	Sykepleier, hjelpepleier mm.	6,6	20,8	30,3	39,6
05	Apotekere, terapeuter etc.	1,0	2,3	2,3	2,9
06	Undervisningspersonale	4,3	9,1	8,8	6,5
91	Kokker, kjøkkenledere etc.	4,3	6,2	3,9	6,5
94	Frisører etc.	1,4	3,0	2,7	2,2
	Andre yrker og ikke bestemte	81,2	57,6	50,7	41,6
	Sum	100,0	100,0	100,0	100,0
	Antall observasjoner	4129	913	558	139

5 Hvilke egenskaper ved arbeidet legger de potensielle hjemmehjelperne vekt på?

Ulik vektlegging på forskjellige motiver gjør at folk velger ulike yrker. Vi skal se på hvilke forhold som betraktes som viktige blant dem som har sagt at de kunne tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere sammenlignet med andre.

Enkelte motiver er gjennomgående for alle yrker og betraktes som viktige av det store flertallet. Det gjelder f.eks. å få et arbeid der en kan få tilfredsstilt faglige interesser og få brukt evnene sine. Sikkert arbeid eller store muligheter til å få arbeid, samt varig, sikker jobb betraktes som viktig av folk i alle yrker, sammen med et godt forhold til kolleger og overordnede.

Mer interessante er kanskje motiver som er ulike for søkere til forskjellige yrker. Tabell 5.1 viser hvor stor andel i de fire gruppene som mener de forskjellige motiver er viktige.

Sammenligner vi hva respondentene i gruppe A, B, C og D legger vekt på, finner vi at den store forskjellen går mellom gruppe A og B. Gruppe B, C og D omfatter alle personer som kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere. Disse har motiver for sine yrkesvalg som på mange punkter skiller dem fra de øvrige. Dette er grupper som prioriterer et bredt spekter av såkalt "myke" yrker. At en større andel fra gruppe D enn B og C blir hjemmehjelpere, skyldes derfor ikke at det er noen vesentlige forskjeller på motiver for yrkesvalg. Årsaken er kanskje heller at de andre i gruppe B og C har planer om mer langvarig utdanning og bedre muligheter for å få andre jobber som i enda større grad svarer til deres motivasjonsprofil.

En sammenligning mellom gruppe D og gjennomsnittet (gruppe A) viser at forskjellen blir større for utsagnet "et arbeid der jeg kan hjelpe andre mennesker", som 78 prosent fra gruppe D mot 36 prosent fra gruppe A betrakter som viktig, "et arbeid som gir mye kontakt med andre", 71 mot 51 prosent, "mye samarbeid med andre mennesker", 64 mot 46 prosent, "et yrke som kan kombineres med å ha barn" 52 mot 37 prosent, "gjøre en samfunnsnyttig innsats" 53 mot 29 prosent, "samfunnets behov for arbeidskraft" 53 mot 28 prosent, "muligheter for deltidsarbeid" 23 mot 13 prosent, og "anledning til å bruke kroppen, til å bevege seg", 48 mot 39 prosent. Disse motivene tillegges atskillig større vekt av respondentene fra gruppe D enn A.

Forskjeller som går i motsatt retning er "mulighet for høy inntekt", hvor andelen som mener at dette forholdet er viktig er 43 prosent for alle (gruppe A) mot 32 prosent for gruppe D, "gode framtidsutsikter/opprykksmuligheter", 46 mot 35 prosent, "muligheter for selvstendig arbeid", 45 mot 36 prosent, "mye fritid og

Tabell 5.1 Prosentandel fra gruppe A, B, C og D som mener at et motiv er viktig for deres valg av yrke

	A	B	C	D
Godt forhold til kolleger	86	92	93	90
Varig, sikker jobb	83	86	88	88
Få et arbeid der jeg kan få brukt evnene mine	87	89	90	85
Sikkert arbeid/store muligheter til å få jobb	77	81	82	84
Godt forhold til overordnede	79	83	85	83
Få et arbeid der jeg kan tilfredsstille mine faglige interesser	86	87	87	81
Få et arbeid der jeg kan hjelpe andre mennesker	36	64	74	78
Få et arbeid som gir meg mye kontakt med andre mennesker	51	71	77	71
Mye samarbeid med andre mennesker	46	64	68	64
Lite støy og forurensninger	53	60	62	63
Anledning til å treffe nye mennesker	50	64	71	56
Avvekslende arbeidsoppgaver	59	56	55	53
Gjøre en samfunnsnyttig innsats	29	43	48	53
Samfunnets behov for arbeidskraft	28	37	42	53
Få et yrke som egner seg til å kombinere med å ha barn	37	51	56	52
Anledning til å bruke kroppen, til å bevege seg	39	47	49	48
Mulighet for jobb på hjemstedet	27	31	31	40
Muligheter for selvstendig arbeid	45	42	41	36
Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geografisk)	32	29	29	36
Gode framtidsutsikter/opprykk	46	40	41	35
Være med på å bestemme	38	32	32	34
Muligheter for høye inntekter	43	32	30	32
Arbeid på samme sted hver dag	11	15	15	30
Få et yrke som er vel ansett	16	16	17	25
Muligheter for deltidsarbeid	13	21	24	23
Anledning til å reise i tilknytning til arbeidet	28	23	20	19
En jobb som gir kort vei til arbeidsplassen	15	14	13	14
Muligheter til å få en ledende stilling	17	11	12	14
Få et arbeid som krever kort eller ingen utdanning	5	4	4	12
Anledning til å arbeide med maskiner og verktøy	14	5	4	9
Fleksibel arbeidstid, bestemme selv når en skal jobbe	12	9	8	7
Mye fritid og ferie	12	9	7	7
Slippe å fatte beslutninger	4	3	3	7
Rutinemessig arbeid, slippe å tenke	3	3	3	4
Anledning til å arbeide med tall	9	6	4	2

ferie", 12 mot 7 prosent, "arbeide med tall", 9 mot 2 prosent, "fleksibel arbeidstid, bestemme selv når en skal jobbe", 12 mot 7 prosent, "anledning til å reise i tilknytning til arbeidet", 28 mot 19 prosent.

De som er interessert i hjemmehjelperyrket gir langt oftere enn andre uttrykk for at de ønsker et arbeid hvor de kan hjelpe andre mennesker. De er også sterkt orientert mot kontakt og samarbeid med andre. De som ikke er interessert i hjemmehjelperyrket legger oftere vekt på høye inntekter og på å få være med på å bestemme. De betrakter også hyppigere mye ferie og fritid som viktige betingelser, og foretrekker oftere å jobbe med maskiner, verktøy og tall.

Det er imidlertid verdt å merke seg at det dreier seg om gradsforskjeller. Av dem som er interessert i hjemmehjelperyrket og mener at de passer for dette yrket har 78 prosent sagt at de mener det å hjelpe andre mennesker er *viktig* i arbeids-situasjonen. Av de øvrige mener 17 prosent at det har *noen betydning* at de kan få et arbeid hvor de kan hjelpe andre mennesker, slik at det alt i alt er 95 prosent av denne gruppen som mener at dette motivet har betydning.

Av dem som ikke er interessert i hjemmehjelperyrket har 28 prosent gitt uttrykk for at det er viktig med et arbeid hvor de kan hjelpe andre mennesker, mens det alt i alt er 73 prosent som tillegger motivet betydning. Man tilhører med andre ord ikke automatisk den gruppen som kan tenke seg å bli hjemmehjelpere, fordi man ønsker et arbeid hvor en kan hjelpe andre mennesker.

Alt i alt viser imidlertid undersøkelsen at de som kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere er mennesker som tillegger samfunnsansvar og hjelp til andre større verdi enn andre mennesker. Det kan se ut som om det å kunne hjelpe andre og å ha kontakt med andre betraktes som en del av belønningen ved arbeidet.

6 Hvilke andre yrker konkurrerer hjemmehjelperyrket med?

6.1 Preferanseyrker og konkurranseyrker

Hvis hjemmehjelperyrket konkurrerer om arbeidskraften med andre yrker som er i sterk ekspansjon, vil rekrutteringsproblemene bli langt større enn hvis det konkurreres mot yrker som er på retur.

Spørreskjemaundersøkelsen har spesielt tatt for seg 34 yrker som er på forskjellige nivåer og fagfelt. Vi vil se hvilke andre yrker de som kan tenke seg å bli hjemmehjelpere kan tenke seg å arbeide i. Dette vil gi oss et bilde av de potensielle hjemmehjelpernes *preferanser*, men likevel ikke fortelle hvilke yrker som er de viktigste *konkurrenter*. Enkelte av de prefererte yrkene kan sette strenge krav til utdanning og arbeidsinnsats, slik at de i realiteten ikke er aktuelle valgmuligheter. Svarene på spørreskjemaet gir oss anledning til trekke ut dem som gjerne kan tenke seg å arbeide i et yrke, men som selv mener at de ikke har de egenskaper som skal til for å komme inn i yrket eller gjøre en god jobb.

Kolonne A under preferanseyrker forteller om hvor stor andel av de unge som er med i undersøkelsen som kan tenke seg å arbeide i hvert av de 34 yrkene. Flest kan tenke seg å arbeide som reiseleder/guide, 65 prosent. Dernest følger direktør og flyger, begge 63 prosent, ingeniør 60 prosent, journalist 59 prosent, forsker 57 prosent og advokat 52 prosent. Disse 7 yrkene kan altså mer enn halvparten av de unge tenke seg å jobbe i hvis forholdene ligger til rette for det. Det er 22 prosent som kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelper, og dette gjør at yrket rangeres som nr. 31 av 34 yrker, sammen med postbud, men med stor avstand til fisker og prest som er de yrkene som færrest kan tenke seg å arbeide i.

Gruppe B under preferanseyrker viser hvilke alternative yrker de 22 prosent som kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelper, også kan tenke seg å arbeide i. Rangeringen blir en annen enn for alle (gruppe A). Av dem som kunne tenke seg å arbeide som hjemmehjelper, kunne 92 prosent også tenke seg å arbeide som hjelpepleier. Dernest kom barnehageassistent, 83 prosent, og reiseleder/guide, 80 prosent.

For gruppe C er rangeringen nokså lik gruppe B. Gruppe C utgjør over halvparten av gruppe B. Hjelpepleiere er et enda viktigere alternativ for gruppe C. Hele 96 prosent fra gruppe C kan tenke seg å arbeide som hjelpepleiere. Dernest følger barnehageassistent og sykepleier, begge 87 prosent, og førskolelærer, 80 prosent. Så følger reiseleder/guide, dagmamma, lege, frisør, journalist og psykolog. Alle de 10 nevnte yrkene har et felles kjennetegn. De er yrker som krever mye kontakt med andre mennesker. I tillegg til pleie- og omsorgsfunksjonen prefererer

Tabell 6.1 Prosentandel fra gruppe A, B, C og D etter preferanseyrker og konkurranseyrker

Alternativt yrke	Preferanseyrke				Konkurranseyrke			
	A	B	C	D	A	B	C	D
Hjelpepleier	29	92	96	97	19	62	89	86
Barnehageassistent	39	83	87	89	30	70	81	81
Dagmamma	25	69	74	82	18	54	67	75
Sykepleier	30	79	87	89	19	53	71	70
Førskolelærer	37	78	80	77	26	58	68	58
Ekspeditør	37	57	56	62	25	38	42	44
Reiseleder/guide	65	80	79	76	41	47	47	40
Frisør	29	60	61	71	14	29	32	34
Sjåfør	41	44	41	44	28	27	27	30
Kunstner	46	48	47	44	21	23	21	25
Kontormann/dame	36	50	49	43	23	30	32	24
Bonde	28	38	36	40	17	19	20	22
Psykolog	41	59	61	53	21	27	30	21
Postbud	22	33	31	33	14	19	22	21
Lærer	37	51	50	35	24	30	32	17
Journalist	59	61	61	49	29	26	25	17
Mekaniker	36	28	26	30	23	13	11	17
Selger	37	38	31	26	21	19	19	14
Tolk	35	46	46	37	16	19	19	14
Snekker	33	31	28	34	19	14	11	14
Lege	46	59	62	50	15	17	18	12
Flyger	63	53	50	42	22	14	11	10
Elektriker	39	31	29	28	20	12	9	9
Profesj. idrettsutøver	42	39	37	24	15	11	10	9
Advokat	52	51	50	36	23	17	14	7
Ingeniør	60	47	44	32	31	17	11	6
Forsker	57	54	51	35	24	15	11	6
Fisker	14	15	13	14	8	6	6	6
Lektor	28	34	31	17	14	12	13	4
Politiker	24	21	18	9	10	8	7	4
Direktør	63	55	49	33	29	16	11	3
Professor	33	26	20	10	11	7	6	3
Prest	7	11	9	9	3	3	3	1
Hjemmehjelper	22	100	-	100	14	63	-	100
Antall observ.	4132	913	558	139	4132	913	558	139

Preferanseyrke: Yrke som respondenten kan tenke seg å arbeide i hvis han kan velge fritt

Konkurranseyrke: Yrke som respondenten kan tenke seg å arbeide i, og som han mener han passer til hvis han går inn i dette yrket

altså de som kan tenke seg å arbeide i hjemmehjelperyrket yrker som kan gi mye kontakt med andre.

Det er heller ingen stor forskjell mellom gruppe C og D med tanke på yrkespreferanser. Andelen som kan tenke seg å arbeide i høystatusyrker eller prestisjeyrker er noe mindre for gruppe D enn C. Det gjelder bl.a. for advokat, forsker, ingeniør, lege, politiker, journalist, lærer, lektor og professor. Alle disse yrkene nevnes imidlertid hyppig som preferanseyrker også av respondentene i gruppe D. På den annen side er enkelte lavstatusyrker mer populære i gruppe D enn C. Det gjelder f.eks. dagmamma, frisør, ekspeditør og snekker.

Hovedinntrykket er imidlertid at de som kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere stort sett har de samme preferanser med tanke på hvilke andre yrker de kunne tenke seg å arbeide i, uansett om de tilhører gruppe B, C eller D. Forskjellene blir langt mer markerte når man går over til å betrakte konkurranseyrkene. For konkurranseyrkene er de trukket fra som kan tenke seg å arbeide i yrket, men som mener at de ikke har evner, innsatsvilje eller andre egenskaper som kreves for å komme inn i yrket.

De respondenter som kan tenke seg å arbeide som sykepleier, lege osv., men som mener at de ikke har de egenskaper som kreves for å komme inn i yrket eller arbeide i det, er ikke med når andelene i konkurranseyrket er beregnet. Enkelte yrker vil oppfattes som mer eller mindre uoppnåelige enn andre. Årsaken kan f.eks. være mangel på gode karakterer (lege, forsker), eller være knyttet til kjønnsroller (elektriker, snekker, barnehageassistent).

Lege regnes som "uoppnåelig yrke" av svært mange i gruppe D. Av disse kunne 50 prosent tenke seg å være lege. Bare 12 prosent mente at de kunne gjøre en god jobb som lege hvis de gikk inn for dette yrket. Respondentene i gruppe D rangerte lege som nr. 10 av 33 preferanseyrker. Rangert som konkurranseyrke var lege nr. 21 av 33 yrker. Dette er på ingen måte overraskende, etter som respondentene i gruppe D ikke tar sikte på universitets- eller høyskoleutdanning. De færreste ville ha kunnet bli lege, selv om de hadde gått sterkt inn for det.

Andre yrker som hyppig ble betraktet som ønskede, men uoppnåelige for gruppe D var forsker, advokat, psykolog, direktør og flyger. Mangel på gode skoleprestasjoner som grunnlag for høyere utdanning er en viktig årsak til at disse yrkene betraktes som uoppnåelig av mange. Årsakene er imidlertid sammensatte.

Med utgangspunkt i gruppe D blir rangeringen av alternative konkurranseyrker en annen enn for preferanseyrker. Som konkurranseyrke er hjelpepleieryrket hyppigst nevnt. Av de som mener hjemmehjelperyrket passer godt for dem, mener 86 prosent at også hjelpepleieryrket passer godt. Etter som mange betrakter disse to yrkene som alternativer, vil det også kunne bli konkurranse om de samme rekruttene mellom disse yrkene. Dernest følger barnehageassistent og dagmamma som de nest viktigste konkurrerende yrkene. Så følger sykepleier og førskolelærer,

og deretter et stort sprang til ekspeditør, reiseleder/guide og frisør. Dette er de yrker som mest realistisk vil konkurrere om rekruttene til hjemmehjelperyrket.

Det kan diskuteres om førskolelærer og sykepleier skal betraktes som konkurranseyrker for gruppe D. Disse yrkene krever høgskoleutdanning, og definisjonen på gruppe D var at respondentene i denne gruppen ikke hadde tenkt å ta universitets- eller høgskoleutdanning. Det betyr likevel ikke at svarene er ulogiske. De unge har bare gitt uttrykk for at de godt kunne tenke seg å arbeide i yrket og at de antagelig ville kunne gjøre en god jobb hvis de gikk inn for det. En kan derfor gjerne svare ja på spørsmål om en kan tenke seg å arbeide som lege eller professor og også gjøre en god jobb hvis en går inn for det, uten at en har tenkt å ta en universitetsutdanning. De fleste med slike ønsker har imidlertid krysset av alternativet hvor de sier at de ikke har de egenskaper som kreves for å komme inn i yrket.

Det er hjelpepleiere, barnehageassistenter og dagmammaer som står igjen som de betydningsfulle alternativene for dem som er potensielle rekrutter til hjemmehjelperyrket. Etterspørselen etter rekrutter til de nevnte yrkene vil få stor betydning for tilstrømningen til hjemmehjelperyrket. En skal imidlertid være oppmerksom på at analysen omfatter bare 34 yrker. Det kan derfor være andre yrker med lignende oppgaver som også kan være konkurrenter.

6.2 De som "vil", men ikke "kan" bli hjemmehjelpere

Det er 22 prosent som kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere, men det er bare 14 prosent som mener de har de egenskaper som skal til for å arbeide i yrket. Det er med andre ord forhold som gjør at ikke alle som kunne tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere, mener at de passer til yrket. Det er neppe krav om gode karakterer eller langvarig utdanning, som gjør at noen mener de ikke har de egenskaper som kreves for å gjøre en god jobb i hjemmehjelperyrket.

De som kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere, men som mener at de ikke har de rette egenskapene, er en interessant gruppe, fordi en må regne med at det blir en viss rekruttering også fra denne gruppen, men også fordi en kanskje kunne øke rekrutteringen hvis en visste hva som "skremmer" denne gruppen bort fra yrket.

Tabell 6.2 Alternative preferanse- og konkurranseyrker for dem som mener de passer godt til hjemmehjelperyrket (gruppe C) sammenlignet med dem som kan tenke seg å arbeide i yrket, men som mener de ikke har de egenskaper som kreves for å komme inn i yrket (gruppe B - C)

	Preferanseyrker		Konkurranseyrker	
	C	B-C	C	B-C
Barnehageassistent	87	76	81	53
Reiseleder/guide	79	81	47	48
Førskolelærer	80	75	68	43
Dagmamma	74	62	67	35
Ekspeditør	56	59	42	32
Journalist	61	60	25	28
Kontormann/dame	49	52	32	27
Lærer	50	54	32	27
Ingeniør	44	51	11	26
Kunstner	47	50	21	26
Sjåfør	41	49	27	25
Sykepleier	87	67	71	24
Direktør	49	63	11	24
Psykolog	61	55	30	23
Frisør	61	56	32	23
Advokat	50	52	14	23
Hjelpepleier	96	86	89	21
Lege	62	55	18	14

Preferanseyrke: Yrke som respondenten kan tenke seg å arbeide i hvis han kan velge fritt

Konkurranseyrke: Yrke som respondenten kan tenke seg å arbeide i, og som han mener han passer til:

B: De som kan tenke seg å arbeide i hjemmehjelperyrket

C: De som kan tenke seg å arbeide i hjemmehjelperyrket, og som også mener de passer til dette yrket

Tabell 6.2 viser at de som kan tenke seg å arbeide i hjemmehjelperyrket, men som ikke har de rette egenskapene (gruppe B-C), stort sett har de samme preferanse-yrkene som de som mener de passer godt til jobben (gruppe C). Hjelpepleier, reiseleder/guide, barnehageassistent, førskolelærer og sykepleier er på toppen.

Mens rangeringen av preferanseyrker er nokså lik for begge grupper, er det store forskjeller for konkurranseyrkene. Hjelpepleier er det viktigste preferanseyrket, både for dem som passer til hjemmehjelperyrket og for dem som mener at de ikke passer til yrket. Hjelpepleieryrket er også klart viktigste konkurranseyrke for dem som mener de passer til hjemmehjelperyrket (gruppe C), men blir bare rangert som 17 av 33 yrker av dem som kan tenke seg å arbeide i hjemmehjelperyrket, men ikke passer for det (gruppe B-C). Andelen av de sist nevnte som har hjelpepleier som preferanseyrke er 86 prosent. Andelen som har hjelpepleier som konkurranseyrke er 21 prosent. Med andre ord er det 65 prosent av denne gruppen som kan tenke seg å arbeide som hjelpepleiere, men som av en eller annen grunn mener at de ikke har de egenskaper eller evner som skal til for å gå inn i yrket.

Noe lignende gjelder for sykepleier. Dette er også et vanlig preferanseyrke for dem som kan tenke seg å arbeide i hjemmehjelperyrket, men mener at de ikke passer til jobben. Mens det er 67 prosent som oppgir sykepleier som preferanseyrke, er det bare 24 prosent som har sykepleier som konkurranseyrke.

Det må være visse felles funksjoner som sykepleiere, hjelpepleier og hjemmehjelpere har, som skremmer denne gruppen bort. Det er nærliggende å tro at det dreier seg om pleiefunksjonen. Omsorgsfunksjonen overfor barn ser ut til å være akseptabel for mange i denne gruppen, etter som barnehageassistent og læreryrket vurderes høyt som konkurranseyrker. Det må her understrekes at en ikke tar standpunkt til om hjemmehjelperyrket primært er et pleieyrke eller ikke. Undersøkelsen viser imidlertid at de unge betrakter "pleie" som en viktig del av hjemmehjelpernes oppgaver. Det er de unges oppfatning av yrkets funksjoner som avgjør om de velger det ene eller det andre yrke.

Dette betyr ikke at rekrutteringen til hjemmehjelperyrket ville øke dersom man fjernet eller reduserte pleie- og omsorgsfunksjonen i hjemmehjelpernes arbeid. De som mener at de passer godt til jobben tiltrekkes jo nettopp av forventningene om at pleie og omsorg inngår i jobben.

Derimot er det mulig at en kunne rekruttere flere til hjemmehjelperyrket ved å dele opp funksjonene. F.eks. kunne pleie- og omsorgstrengende få spesielle hjemmehjelpere, mens andre kunne gå til husstander hvor husarbeidet var den viktigste funksjon. Eventuelt kunne hjemmehjelperne arbeide i lag hvor den enkelte hadde ulike arbeidsoppgaver. Hjemmehjelperne arbeider ofte i lag med hjemmesykepleiere. Hvis det blir store problemer med rekrutteringen, ville det være rimelig å ta opp til vurdering avgrensningen av hjemmehjelperens og hjemmesykepleierens oppgaver.

7 Konklusjoner

Undersøkelsen av de unges utdannings- og yrkesplaner er ikke ment å fortelle eksakt hvor mange som vil velge hjemmehjelperyrket eller andre yrker i fremtiden. Det er bare 17 prosent av 16- og 18-åringene som har bestemt seg helt og fullt for hva de vil bli. Legger vi til dem som er nokså bestemt på hva de skal bli, kommer andelen opp i 70 prosent. Det gjenstår da 30 prosent som er usikre, eller som ikke har tenkt noe særlig over valget.

Av dem som har bestemt seg for et yrke, er det ingen som tar sikte på hjemmehjelperyrket, selv om enkelte arbeidet som hjemmehjelpere da de svarte på spørreskjemaet. At ingen har planer om å bli hjemmehjelpere betyr selvsagt ikke at det ikke vil bli hjemmehjelpere i fremtiden. Men det betyr at det i liten grad fremstår som noe de unge bevisst satser på. Det er også et uttrykk for at det er et lite kjent yrke. Kanskje er det et yrke som en velger i visse faser av livet. Det er også mulig at det er komparative fordeler ved yrket som 16- og 18-åringene vil verdsette på en annen måte på et senere tidspunkt. Det kan dreie seg om mulighetene for deltidsarbeid, fleksibel arbeidstid, eller kort vei til arbeidsstedet.

Det betyr også at arbeidsforhold, utforming av arbeidsoppgavene, samt eventuelle utdanningskrav, vil kunne få stor betydning for den fremtidige rekrutteringen til hjemmehjelperyrket.

Når hjemmehjelperyrket ikke er et yrke som de unge sikter seg inn på, kan undersøkelsen heller ikke fortelle hvor mange hjemmehjelpere det vil bli på grunnlag av nåværende planer. Derimot kan vi si noe om rekrutteringsgrunnlaget, om størrelsen på den gruppen hvor hjemmehjelperne rekrutteres fra.

Hovedformålet med denne undersøkelsen må derfor være å kunne si noe om forhold som påvirker størrelsen av den gruppen som kan betraktes som viktigste rekrutteringskilde for hjemmehjelpere. Hvis denne gruppen blir større forbedres rekrutteringsgrunnlaget, men det blir nødvendigvis ikke flere hjemmehjelpere. Myndighetene bestemmer antallet hjemmehjelpere gjennom opprettelse av stillinger. Om stillingene blir besatt bestemmes blant annet av utformingen av arbeidsoppgaver, lønnsbetingelser, krav til utdanning, og av de alternative mulighetene på arbeidsmarkedet.

Punktvis skal det nevnes noen forhold som gjør at den viktigste rekrutteringskilden til hjemmehjelperyrket kan bli større eller mindre.

A) *Demografiske endringer.* Fødselskullene ble sterkt redusert fra 1972 til 1977. I 1986-87 var antallet 18-åringer oppe i 68.000. Etter 1989 vil antallet falle raskt og stabilisere seg på noe over 50.000 fra 1995. En reduksjon i antall 18-åringer på 25 prosent må nødvendigvis også påvirke størrelsen på den gruppen som er viktigste

rekrutteringskilde for hjemmehjelpere (gruppe D). Det kan imidlertid være usikkert hvilke konsekvenser den dramatiske nedgangen i årskullene vil få. Nyrekrutteringen skjer ikke bare fra de yngste årskullene, men også fra de eldre. Endringer i eldre årskull må derfor også tillegges betydning. Kanskje kunne man også betrakte endringer for hele aldersgruppen 18 - 65 år, etter som nyrekruttering kan komme fra hele denne gruppen.

B) *Utdanningsplaner.* Tendensen til å ta videregående og høyere utdanning er fortsatt økende. Alt tyder på at dagens ungdom tillegger utdanning meget stor verdi. Det virker ikke avskrekkende på det store flertallet at et yrke krever mye utdanning. Tvert om vil de minst utdanningskrevende yrkene kunne være lite attraktive. Nå skal man selvsagt ikke foreslå utdanningskrav for hjemmehjelperyrket som er uten samsvar med hva jobben reelt krever, men bare påpeke at dersom økte utdanningskrav betraktes som nødvendige, vil det muligens også kunne øke rekrutteringsgrunnlaget.

C) *Kjernegruppens størrelse.* Hvis gifte kvinners utdannings- og yrkesatferd fortsatt utvikler seg slik tendensen er i dag, vil størrelsen på den såkalte "kjernegruppen" avta. For hjemmehjelperne består kjernegruppen av gifte deltidsarbeidende kvinner. De unge jentenes utdannings- og yrkesambisjoner sannsynliggjør at kjernegruppen blir redusert.

D) *Verdi- og holdningsendringer.* Verdier og holdninger påvirker motiver for valg av yrke. Endringer i motiver påvirker andelen som kan tenke seg å bli hjemmehjelpere. Det ser ut som om det å få et arbeid hvor en kan hjelpe andre mennesker, og hvor en kan ha mye kontakt og kommunikasjon er spesielt viktig for folk som kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere. Utsagnet "få et arbeid der jeg kan hjelpe andre mennesker" ser ut til å ha spesielt stor betydning for valg av yrker hvor pleiefunksjonen er viktig. De unge oppfatter stort sett at hjemmehjelperne har pleiefunksjoner som ikke er helt ulike hjelpepleiernes. En undersøkelse våren 1980 blant avgangselever ved allmennfaglig studieretning i videregående skole i 1980 (Eeg-Henriksen 1983) viste at 41 prosent mente at det var viktig å få et arbeid der en kunne hjelpe andre mennesker. Ved å trekke ut elever i allmennfaglig studieretning av 1972-kullet i 1991-undersøkelsen får vi en sammenlignbar gruppe. Av disse mente 36 prosent at det var viktig med et arbeid hvor de kan hjelpe andre mennesker. Tilsvarende andel for alle 16- og 18-åringer i undersøkelsen var også 36 prosent. Det er derfor en nærliggende tanke at andelen som ønsker et arbeid hvor de kan hjelpe andre mennesker er redusert fra 1980 til 1991. Det er også grunn til å understreke at andelen gutter som mente det var viktig med et arbeid hvor de kan hjelpe andre var på 22 prosent både i 1980 og 1991, mens den ble redusert fra 56

til 47 for jentene. Etter som nesten alle hjemmehjelpere er kvinner, må slike endringer i motiver redusere rekrutteringsgrunnlaget.

E) *Endringer i andelen som mener de passer til hjemmehjelperyrket.* Punkt D dreier seg om respondentenes preferanser. Punkt E trekker inn hindringer ved å velge hjemmehjelperyrket for dem som kan tenke seg å arbeide i yrket. Det kan dreie seg om yrkets innhold eller arbeidsoppgaver, eller om hvordan de unge oppfatter hjemmehjelperyrket. F.eks. kan det se ut som om de unge mener at pleiefunksjonen er en viktig del av hjemmehjelpernes arbeid. Dette er et forhold som kan tiltrekke mange unge, men virke skremmende på andre. Et annet eksempel er at propagandaen for at jenter skal gå inn i mannsdominerte yrker ikke har vært fulgt opp av en tilsvarende for at gutter skal gå inn i kvinnedominerte yrker. Av dem som kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere, er det en større andel gutter enn jenter som mener at de ikke passer til yrket. Noe tilsvarende finner en for andre kvinnedominerte yrker. Det kan derfor se ut som om oppfatninger av kjønnsroller gjør at noen gutter avstår fra å søke til hjemmehjelperyrket, selv om de for øvrig godt kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere. Gutter som hjemmehjelpere kan derfor betraktes som et mulig rekrutteringspotensiale.

F) *Endringer i andelen som velger hjemmehjelperyrket.* Dette punktet dreier seg om hjemmehjelperyrkets konkurranse om arbeidskraften med andre yrker. De som kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere, og også mener at de passer for dette yrket, står over for et valg mellom flere yrker. Undersøkelsen avdekker at av en del spesifiserte yrker er hjelpepleiere, barnehageassistenter og dagmammaer yrker som konkurrerer med hjemmehjelperyrket om de samme personene. F.eks. husmorvikarer vil komme i samme stilling. Etter som hjemmehjelpere nesten aldri er første valget, vil etterspørselen innenfor de alternative yrkene få stor betydning. Et annet forhold er at andelen som har planer om å gå til en universitets- eller høyskoleutdanning er sterkt stigende. Det betyr at andelen som står igjen med kortvarig eller ingen utdanning blir mindre. Det er blant denne synkende andelen de mest sannsynlige rekruttene til hjemmehjelperyrket befinner seg.

G) *Det geografiske aspektet.* Undersøkelsen viser at rekrutteringsgrunnlaget relativt sett er størst i mindre byer og spredtbygde strøk, mens det er minst i storbyer og tettsteder. I spredtbygde strøk vil det kunne bli konkurranse om hjemmehjelperejobbene, fordi det ikke er så mange arbeidsplasser i de tradisjonelle kvinneyrkene. I storbyer er rekrutteringsgrunnlaget mindre relativt sett. I tillegg er det et langt rikere tilbud på arbeidsplasser i tradisjonelle kvinneyrker.

Punkt A - G peker på faktorer som kan endre rekrutteringsgrunnlaget for hjemmehjelpere, og antallet som vil gå inn i hjemmehjelperyrket. Det kan være vanskelig å si i hvilken retning hvert enkelt punkt vil trekke, men hovedinntrykket er at rekrutteringsgrunnlaget for hjemmehjelpere vil bli svekket slik yrket tradisjonelt har vært utformet.

Demografiske forhold med sterk reduksjon i ungdomskullene i første halvdel av 1990-årene vil isolert sett føre til nedgang i rekrutteringsgrunnlaget som neppe oppveies av at andre eldre kull kan være større.

Holdningsendringer eller endringer i verdier som ligger bak yrkesvalg, ser ut til å gå i retning av en sterkere karriereorientering på bekostning av mer "altruistiske" motiver. En kan imidlertid ikke se bort fra at karriereorienteringen var enda sterkere midt i 1980-årene i den såkalte "Jappetiden" med sin sterke prioritering av karriere og økonomisk gevinst.

At en stadig større andel av de unge søker seg til langvarige utdanninger, må avgjort bety at rekrutteringsgrunnlaget for hjemmehjelpere blir svekket. Det er mer usikkert hvordan utviklingen for konkurrerende yrker vil påvirke tilgangen på hjemmehjelpere. Flere eldre og pleietrengende sammen med økt vekt på hjemmebasert omsorg skaper også behov for flere sykepleiere og hjelpepleiere. På den annen side kan behovet for barnehageassistenter og dagmammaer reduseres hvis det blir skoleplikt for alle seksåringer.

Kan det settes inn tiltak fra myndighetenes side som øker rekrutteringsgrunnlaget for hjemmehjelpere? Sett i relasjon til de ovennevnte punktene kan en si at den demografiske utviklingen ikke kan påvirkes på kort sikt uten en massiv innvandring. For å øke rekrutteringsgrunnlaget for hjemmehjelpere måtte det også være en selektiv innvandring.

Andelen som søker til pleieyrker vil nok kunne endres noe gjennom propaganda, men erfaringen tilsier at det antagelig er vanskelig å endre på holdninger og verdier i noen vesentlig grad. At flere kvinner tar langvarig utdanning og derfor ikke blir aktuelle hjemmehjelpere, er en utvikling som ikke kan vendes. Derimot kan det nok settes i verk tiltak som styrker hjemmehjelperyrket sett i relasjon til de nærmeste konkurrerende yrker. Økt vekt på de komparative fordeler ved yrket, andre utforminger av arbeidsfordelingen, høyere lønn i forhold til konkurrerende yrker og økt vekt på formelle kvalifikasjoner kan avgjort øke tilstrømningen til hjemmehjelperyrket. En må da imidlertid være oppmerksom på at denne økningen går på bekostning av de nærmest konkurrerende yrkene, syke- og hjelpepleiere, dagmammaer og barnehageassistenter.

Den eksisterende arbeidsløsheten er et stort gode for rekrutteringen til hjemmehjelperyrket. Det betyr imidlertid også at flere som er lite motiverte trekkes til hjemmehjelperyrket. Hvis arbeidet bare er et alternativ til arbeidsløshet, kan

forholdet til klienten få en underordnet betydning. I tillegg vil det dreie seg om en labil arbeidskraft som vil kunne gå over til andre yrker når anledningen byr seg.

Gjærevollutvalget peker på problemer i forbindelse med balansen mellom spesialisering og tverrfaglighet. Undersøkelsen blant 16- og 18-åringer kan tolkes slik at mange kan tenke seg å arbeide som hjemmehjelpere, men pleieoppgavene støter dem vekk. Hvis dagligdagse oppgaver som vask og innkjøp ble skilt ut som oppgaver til en egen gruppe hjemmehjelpere, ville dette muligens øke rekrutteringspotensialet. På den annen side ville dette føre til en ytterligere profesjonalisering og svekke hjemmehjelperens rolle som generalisten i den hjemmebaserte omsorgen.

En egen utdanning og etter- og videreutdanningsprogrammer for hjemmehjelpere vil utvilsomt ha en effekt ut over det å gjøre hjemmehjelperne dyktige. Den vil oppleves som en investering i kunnskaper som gjør at flere vil føle seg bundet til yrket.

Litteratur

Eeg-Henriksen, Fride (1983): *Fra skolegang til poengsamling*. Utdannings- og yrkesplaner blant avgangselever ved allmennfaglig studieretning i videregående skole 1980. Oslo, NAVFs utredningsinstitut, Melding 1983:7.

Nergård, Trude B. (1989): *Hjemmehjelperne i Oslo*. Forskningsrapport 29, 1989. Oslo, Diakonhjemmets sosialhøgskole.

NOU 1992:1: *Trygghet - Verdighet - Omsorg*. Oslo, Statens forvaltningstjeneste.

NAVF's utredningsinstitutt
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd
Munthesgt. 29, 0260 Oslo 2
Telefon (02) 55 67 00

Oslo, januar 1991

UNDERSØKELSE OM UTDANNINGS- OG YRKESPLANER FOR UNGDOM FØDT I 1972

1 a) Hva gjør du i januar 1991?

(Sett ett kryss)

- 1 ☐ Er hjemme uten lønnet arbeid
2 ☐ Arbeider i heltidsstilling
3 ☐ Arbeider i heltidsstilling og går på skole på deltid (kveldsundervisning o.l.)
4 ☐ Arbeider i deltidstilling eller har tilfeldige og kortvarige jobber
5 ☐ Arbeider i deltidstilling eller har tilfeldige og kortvarige jobber og går på skole på deltid (kveldsundervisning o.l.)
6 ☐ Går på skole
7 ☐ Går på skole og arbeider i deltidstilling ved siden av eller tar tilfeldig og kortvarig arbeid
8 ☐ Lærling

1 b) Hvis du går på skole, hva slags utdanning tar du (oppgi studieretning og klassetrinn)? Hvis du er i arbeid, oppgi hva slags arbeid.

1 c) Har du avsluttet noen utdanning etter grunnskolen? (Sett ett kryss)

- 1 ☐ Nei
2 ☐ Ja, hvilken utdanning (oppgi studieretning o.l.)

2) Er det du gjør nå i vinter det du har ønsket å gjøre? (Sett ett kryss)

- 1 ☐ Ja, jeg går på den skolen jeg ønsker, eller har den jobben jeg ønsker, eller er hjemme etter eget ønske
2 ☐ Ja, jeg gjør det jeg har ønsket, men ville ha foretrukket å gjøre noe annet nå
3 ☐ Nei, jeg har ikke kommet inn på den skolen jeg ønsket, eller fått det arbeidet jeg helst ville ha
4 ☐ Nei, andre har overtalt meg til å gå på den skolen jeg går på, eller ta den jobben jeg har nå
5 ☐ Vet ikke

3) Er du sikker på hva du vil gjøre høsten 1991?

(Sett ett kryss)

- 1 ☐ Ja, helt sikker
2 ☐ Ja, nokså sikker } Gå til spørsmål 4
3 ☐ Nei, usikker fordi jeg har mye å velge mellom
4 ☐ Nei, usikker fordi jeg ikke vet om jeg kommer inn på ønsket skole eller jobb } Gå til spørsmål 5
5 ☐ Vet ikke, har ingen planer eller ønsker

4) Hva vil du gjøre høsten 1991?

(Sett ett kryss)

- 1 ☐ Gå på skole
2 ☐ Være i lønnet arbeid
3 ☐ Være hjemme uten lønnet arbeid

5) Hvis du går på skole i januar 1991, hvilke forhold har hatt betydning for at du begynte på denne skolen?

(Kryss av en rute for hver linje)

	Viktig 1	Noen betyd- ning 2	Ingen betyd- ning 3
Nødvendig for det yrket jeg tar sikte på.....	☐	☐	☐
Gjorde at jeg kunne gå på skole på hjemstedet.....	☐	☐	☐
Kom ikke inn på det jeg helst ønsket, måtte begynne med det jeg holder på med nå.....	☐	☐	☐
I tråd med mine interesser.....	☐	☐	☐
Fikk ikke arbeid.....	☐	☐	☐
Foreldrene mine ønsket det.....	☐	☐	☐
Kameratene/venninnene mine begynte der.....	☐	☐	☐
Var usikker på hva jeg ellers skulle gjøre.....	☐	☐	☐
Nødvendig for å komme inn på universitetet eller høyskole.....	☐	☐	☐

17) Nedenfor er 34 kjente yrker eller stillinger listet opp. Hvilke kunne du tenke deg å arbeide i, og hvilke er du ikke interesserte i?

(Kryss av en rute for hver linje)

	Ja, og jeg ville antagelig kunne gjøre en god jobb hvis jeg gikk inn for dette yrket	Ja, men jeg har ikke evner, innsatsvilje eller andre egenskaper som kreves for å komme inn i dette yrket	Nei, jeg er ikke interessert i dette yrket eller denne stillingen
	1	2	3
Advokat	☐	☐	☐
Barnehageassistent	☐	☐	☐
Bonde	☐	☐	☐
Dagmamma	☐	☐	☐
Direktør	☐	☐	☐
Ekspeditør	☐	☐	☐
Elektriker	☐	☐	☐
Fisker	☐	☐	☐
Flyger	☐	☐	☐
Forsker	☐	☐	☐
Frisør	☐	☐	☐
Førskolelærer	☐	☐	☐
Hjelpepleier	☐	☐	☐
Hjemmehjelper	☐	☐	☐
Ingeniør	☐	☐	☐
Journalist	☐	☐	☐
Kontormann/dame	☐	☐	☐
Kunstner (musiker, kunstmaler, forfatter, skuespiller o.l.)	☐	☐	☐
Lege	☐	☐	☐
Lektor	☐	☐	☐
Lærer	☐	☐	☐
Mekaniker	☐	☐	☐
Politiker	☐	☐	☐
Postbud	☐	☐	☐
Profesjonell idrettsutøver ..	☐	☐	☐
Prest	☐	☐	☐
Professor	☐	☐	☐
Psykolog	☐	☐	☐
Reiseleder, guide	☐	☐	☐
Selger	☐	☐	☐
Sjåfør	☐	☐	☐
Snekker	☐	☐	☐
Sykepleier	☐	☐	☐
Tolk	☐	☐	☐

NOEN BAKGRUNNSOPPLYSNINGER

18) Hvilket fag likte du best på ungdomsskolen?

..... ☐ ☐

19) Karakterer i ungdomsskolen – karakterer til avslutningseksamen, eller standpunktkarakter i fag uten avslutningseksamen.

Besvar spørsmålet bare hvis du ønsker det.

(Kryss av en rute for hver linje)

	Sg 1	Mg 2	G 3	Ng 4	Lg 5
Norsk	☐	☐	☐	☐	☐
Engelsk	☐	☐	☐	☐	☐
Matematikk	☐	☐	☐	☐	☐

20) Bosted

Fylke: ☐ ☐

Kommune: ☐ ☐

21) Kjønn

1 ☐ Mann 2 ☐ Kvinne

22) Hvilket språk snakker du vanligvis hjemme?

(Sett ett kryss)

1 ☐ Norsk

2 ☐ Annet, hvilket språk:

23) Foreldres yrke

Mors yrke: ☐ ☐ ☐ ☐

Fars yrke: ☐ ☐ ☐ ☐

24) Foreldres utdanning.

(Sett kryss for hver av de nedenfornevnte utdanninger som din mor og far har)

	Mors utdanning	Fars utdanning
Folkeskole, grunnskole	1 ☐	1 ☐
Framhaldsskole, folkehøgskole	2 ☐	2 ☐
Yrkesskole	3 ☐	3 ☐
Realskole	4 ☐	4 ☐
Gymnas	5 ☐	5 ☐
Høgskole (lærerskole, sykepleieskole, ingeniørskole, sosialhøgskole, distriktshøgskole o.l.)	6 ☐	6 ☐
Universitet (også Norges tekniske høgskole, Norges Handelshøyskole og Norges landbrukshøgskole)	7 ☐	7 ☐

Annen utdanning, mor:

far:

6) Har du tenkt å ta mer utdanning i fremtiden?
(Besvar spørsmålet med ja hvis du går på videregående skole nå)

(Sett ett kryss)

- 1 ☐ Ja → Gå til spørsmål 7
2 ☐ Nei } Gå til spørsmål 10
3 ☐ Vet ikke }

7) Hvor langvarig utdanning har du tenkt å ta?

(Sett ett eller flere kryss)

1 ☐ Folkehøgskole (ettårig)	} Svar også på spørsmål 9
2 ☐ Videregående skole (ettårig og toårige grunnkurs)	
3 ☐ Videregående skole (videregående kurs)	
4 ☐ Lærlingutdannig	
5 ☐ Høgskoleutdanning – ingeniørhøgskoler, sykepleierhøgskole, pedagogisk høgskole, distrikthøgskole m.fl. (2–3 år etter videregående skole)	} Svar også på spørsmål 8
6 ☐ Universitetsutdanning (4–7 år etter videregående skole)	
7 ☐ Doktorgradsstudier (forskerutdanning 2–4 år etter universitetsutdanning)	

8) Hvis du har kryssset av for høgskoleutdanning, universitetsutdanning, eller doktorgradsutdanning i spørsmål 7, hvilket fagområde tar du sikte på? (Sett ett kryss)

- 1 ☐ Språk, historie, filosofi, teologi m.m. evt. lektor/adjunkt i slike fag
2 ☐ Undervisning (førskolelærer, lærer m.fl.)
3 ☐ Økonomi og administrasjon (siviløkonom, bedriftsøkonom, sosialøkonom m.fl.)
4 ☐ Samfunnsvitenskap (psykolog, sosiolog, statsviter, sosialantropolog m.fl.)
5 ☐ Juridiske fag
6 ☐ Matematikk, datafag, fysikk, kjemi og biologi evt. lektor/adjunkt i slike fag
7 ☐ Teknikk (sivilingeniør, ingeniør, arkitekt m.fl.)
8 ☐ Helsevern (lege, tannlege, farmasøyt, veterinær, sykepleier m.fl.)
9 ☐ Jordbruk, skogbruk og fiske (sivilagronom, ha-
gebrukskandidat, landskapsarkitekt, forstkan-
didat m.fl.)
10 ☐ Kunst, musikk, drama o.l.
11 ☐ Idrett og militære fag
12 ☐ Andre fag, hvilke:

9) Hvis du har kryssset av for folkehøgskole, videregående skoler og/eller lærlingutdanning i spørsmål 7, hvilket fagområde tar du sikte på?

(Sett ett kryss)

- 21 ☐ Allmennfag
22 ☐ Kunst, kultur og estetikk (reklametegner, dekoratør, kunsthåndverker, musiker, tegner, skuespiller, kunstmaler m.fl.)
23 ☐ Administrasjon, handel- og kontorlag
24 ☐ Tekstil og søm (skredder, kjole- og draktsyer m.fl.)
25 ☐ Finmekaniske fag (urmaker, tannteknikker, gullsmed, optiker m.fl.)
26 ☐ Mekaniske fag (bilmekaniker, bilreparatør, flymekaniker, maskinarbeider m.fl.)
27 ☐ Jern- og metallfag (maskinarbeider, platearbeider, sveiser m.fl.)
28 ☐ Elektrofag (elektromontør, elektrisitetsverksmontør, heismontør, radio- og TV-reparatør m.fl.)
29 ☐ Trearbeids-, bygge- og anleggsgfag (tømrer, snekker, maler, murer, kobber- og blikkenslager, grunnarbeider, rørlegger, glassmester m.fl.)
30 ☐ Grafiske fag (boktrykker, bokbinder, typograf m.fl.)
31 ☐ Næringsmiddelfag (baker, konditor, pølsemaker, slakter, fisketilvirker m.fl.)
32 ☐ Samferdselsfag (sjøfartsfag, vegtrafikkfag, jernbanetraffikkfag, postale fag, telekommunikasjonsfag, reiselivsfag)
33 ☐ Helse- og sosialfag (hjelpepleier, legesekretær, tannlegeassistent, barnepleier, vernepleier, apotektekniker m.fl.)
34 ☐ Jordbruk-, skogbruk- og fiskefag (agronom, gartner m.fl.)
35 ☐ Husstellsfag- hotell- og restaurantfag (kokk, servitør m.fl.)
36 ☐ Hygiene og skjønnhetspleiefag (frisør, fotpleier, hudpleier m.fl.)
37 ☐ Idretts- og ungdomslederfag, politiskole og militære fag
38 ☐ Andre fag, hvilke:

10) Tenk deg at du ikke behøve å ta hensyn til f.eks. eksamens karakterer, utdanningens lengde, lønn, jobbmuligheter, familieforhold, eller om du er gutt eller jente. Hva ville du helst bli?

Vær så konkret du kan. Oppgi gjerne flere yrker, men bare ett på hver linje, og først det du helst ville bli.

- 1)
2)
3)

11) Nedenfor har vi nevnt noen forhold som kan ha betydning når folk velger yrke. Hvilke forhold betrakter du som viktige og mindre viktige ved valg av yrke? (Kryss av en rute for hver linje)

	Noen Ingen betyd- betyd- ning ning Viktig 1 2 3		
Mulighet for høy inntekt.....	☐	☐	☐
Få et yrke som er vel ansett.....	☐	☐	☐
Få et arbeid der jeg kan få tilfredsstilt mine faglige interesser.	☐	☐	☐
Få et arbeid der jeg kan få brukt evnene mine.....	☐	☐	☐
Få et arbeid som krever kort eller ingen utdanning.....	☐	☐	☐
Muligheter til å få en ledende stilling	☐	☐	☐
Muligheter for selvstendig arbeid..	☐	☐	☐
Mye samarbeid med andre mennesker.....	☐	☐	☐
Få et arbeid som gir meg mye kontakt med andre mennesker.....	☐	☐	☐
Sikkert arbeid/store muligheter til å få jobb.....	☐	☐	☐
Samfunnets behov for arbeidskraft.....	☐	☐	☐
Gjøre en samfunnsnyttig innsats...	☐	☐	☐
Få et arbeid der jeg kan hjelpe andre mennesker	☐	☐	☐
Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geografisk) ...	☐	☐	☐
Muligheter for jobb på hjemstedet.	☐	☐	☐
Mye fritid og ferie.....	☐	☐	☐
Få et yrke som egner seg til å kombinere med å ha barn	☐	☐	☐

12) Har du tatt sikte på noe bestemt yrke eller arbeidsfelt? (Sett ett kryss)

- 1 ☐ Ja, jeg er helt bestemt } Gå til spørsmål 13
 2 ☐ Ja, jeg er nokså bestemt }
 3 ☐ Nei → Gå til spørsmål 15

13) Hvilket yrke eller arbeidsfelt tar du sikte på?

.....

14) Kjenner du noen som har dette yrket?

(Sett ett eller flere kryss)

1

- ☐ Mor
☐ Far
☐ Andre slektninger – også søsken
☐ Andre som jeg kjenner personlig
☐ Personer som jeg har sett på TV
☐ Ingen

Gå til spørsmål 16

15) Dersom du ikke har bestemt deg for et yrke, hva er den viktigste grunnen til at du ikke har bestemt deg? (Sett bare ett kryss)

- 1 ☐ Vil ha mer erfaring fra arbeidslivet
 2 ☐ Jeg har ikke tenkt noe særlig over hva jeg vil jobbe med
 3 ☐ Jeg har mange interesser, og har ikke bestemt meg ennå
 4 ☐ Kjenner for lite til forskjellige yrker
 5 ☐ Utdanninga jeg tar gir flere valgmuligheter, jeg vil bestemme meg senere.
 6 ☐ Vil helst slippe å jobbe, utsetter valget lengst mulig
 7 ☐ Vil gjøre andre ting (være hjemme, reise, drive idrett eller en annen hobby)
 8 ☐ Vet ikke

16) Nedenfor er oppgitt en rekke forhold som kan være knyttet til et yrke eller en jobb. Hvilke forhold betrakter du som viktige og mindre viktige ved valg av yrke?

(Kryss av en rute for hver linje)

	Noen Ingen betyd- betyd- ning ning Viktig 1 2 3		
Lite støy og forurensninger.....	☐	☐	☐
Varig, sikker jobb	☐	☐	☐
Anledning til å treffe nye mennesker.....	☐	☐	☐
Arbeid på samme sted hver dag...	☐	☐	☐
Slippe å fatte beslutninger.....	☐	☐	☐
Avvekslende arbeidsoppgaver	☐	☐	☐
Fleksibel arbeidstid, bestemme selv når en skal jobbe.....	☐	☐	☐
Anledning til å arbeide med tall ...	☐	☐	☐
Rutinemessig arbeid, slippe å tenke på hva en gjør	☐	☐	☐
Anledning til å bruke kroppen, til å bevege seg	☐	☐	☐
Gode framtidsutsikter/opprykksmuligheter	☐	☐	☐
Godt forhold til kolleger.....	☐	☐	☐
Godt forhold til overordnede	☐	☐	☐
Muligheter til å skape noe nytt.....	☐	☐	☐
En jobb som gir kort vei til arbeidsplassen	☐	☐	☐
Være med på å bestemme	☐	☐	☐
Muligheter for deltidsarbeid	☐	☐	☐
Anledning til å arbeide med maskiner og verktøy.....	☐	☐	☐
Anledning til å reise i tilknytning til arbeidet	☐	☐	☐

Rekrutteringen til hjemmehjelperyrket

En undersøkelse av 16- og 18-åringers utdannings- og yrkesvalg er her brukt til å belyse den framtidige rekrutteringen til hjemmehjelperyrket. Andre rapporter vil ta opp andre resultater fra undersøkelsen.

Ingen av over 4.000 unge har konkrete planer om å bli hjemmehjelpere. De unge har imidlertid vurdert 34 spesifikke yrker, hvorav hjemmehjelperyrket er ett. Det viser seg da at ganske mange kan tenke seg å arbeide i dette yrket.

Rapporten stiller spørsmål om hvordan kjernegruppen som rekrutterer til hjemmehjelperyrket vil utvikle seg:

1. Hvordan er den gruppen som hovedsakelig vil rekruttere til hjemmehjelperyrket sammensatt? Kjønn, sosial og geografisk bakgrunn, skolegang, utdannings- og yrkesplaner.
2. Blir den gruppen som hovedsakelig rekrutterer til hjemmehjelperyrket større eller mindre?

NAVFs utredningsinstitutt
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd
Munthes gate 29, 0260 Oslo
Telefon (02) 55 67 00

Institute for Studies in Research and Higher Education
The Norwegian Research Council for Science and the Humanities
Munthes gate 29, 0260 Oslo, Norway